

Ազրբէջանցիներէ որոշ ձեռնարկից յետոյ, ապր. 9-ին, բացուեց անդրկովկասեան 3 հանրապետութիւններէ խորհրդաժողովը: Հայաստանի ներկայացուցիչներն էին Հ. Օհանջանեանը, Տ. Բէգլարեանը, Ս. Մամիկոնեանը և Ս. Խաչատրեանը. Ազրբէջանին՝ Հ. Աղայեւը, Փ. Վեքելովը, Ս. Կրիչինսկին. Վրաստանին՝ Ե. Գեղեչկորին, Գ. Լորդկիպանիձէն և Գ. Մախարաձէն:

Օրակարգին անցնելուց առաջ, Հայաստանի և Վրաստանի պատերազմութիւնները առաջարկեցին, առաջին հերթին, դնել Ղարաբաղի արիւնհեղութիւններէ դադարեցման խնդիրը պնդելով, որ առանց դրան անկարելի է հանդիստ և արդիւնաւէտ աշխատանք կատարել: Ազրբէջանի պատերազմութիւնը սկզբունքով չառարկեց, բայց պնդեց, որ պէտք է նկատողութեան առնեն և Օրդուբաթի, Նախիջևանի, Վեդիի ու Ղաղախի շրջանները: Եւ որովհետեւ ինքը լիազօրութիւն չունէր, առաջարկեց նիստը յետաձգել, մինչև որ Բազուից ստացեն համապատասխան հրահանգներ:

Յաջորդ նիստում, ապր. 10-ին, կազմուեց խորհրդաժողովի նախագահութիւնը — Ս. Մամիկոնեան, Հ. Աղայեւ և Ե. Գեղեչկորի: Աղայեւը Ազրբէջանի պատերազմութեան կողմից կարգաց Բազուի կառավարութեան հեռագիրը. «խորհրդաժողովի յարուցած հարցը կը քննել վաղը, ապր. 10-ին, խորհրդարանի աւագների կողմից: Պատասխանը կը ստանաք վաղը երեկոյ»: Հայ պատերազմները եռանդով բողոքեցին այդ ձեռնարկին դէմ: Որոշուեց նորից նիստը ընդհատել և սպասել Բազուի պատասխանին:

Պատասխան չստացուեց և երրորդ նիստում, որը նոյնպէս յետաձգուեց: Զորորդ նիստին, ապր. 11-ին, վերջապէս Աղայեւը յայտնեց Ազրբէջանի կառավարութեան պատասխանը, որով նա «համաձայնութիւն էր յայտնում խորհրդաժողովի քննութեան ենթարկել ամբողջ Անդրկովկասի տարածութեան վրա ընդհարումներն ու արիւնհեղութիւնները դադարեցնելու միջոցների հարցը»: Որից յետոյ, երկար ու բարակ, քննուեց օրակարգի հարցը և ընդունուեց խորհրդաժողովի հետևեալ օրակարգը. 1) արիւնհեղ ընդհարումները դադարեցնելու հարց. 2) անդրկովկասեան պետութիւնների միայուն մարմնի ստեղծում. 3) հողային հարցեր. 4) արտաքին քաղաքականութեան համաձայնեցումը. 5) կոնֆեդերացիայի հարց. 6) տնտեսական խնդիրներ:

Ապա խորհրդաժողովը քննութեան առաւ օրակարգի առաջին կէտը, որի առթիւ սուր վիճարանութիւններ եղան հայերի և ազրբէջանցիների միջև: Վերջիններս պահանջում էին, որ տեղի ունեցող ընդհարումները նկատեն իբրև «պատերազմ հայերի և մահմետականների միջև»: Ի վերջոյ ընդունուեց հետևեալ բանաձևը, որ Աղայեւի, Մամիկոնեանի և Գեղեչկորիի ստորագրութեամբ անմիջապէս հեռագրուեց Հայաստանի և Ազրբէջանի կառավարութիւններին. — «Ազրբէջանի, Հայաստանի և Վրաստանի հանրապետութիւնների խորհրդաժողովը իր աշխատանքներին ձեռնարկելով՝ որոշում է 1) անմիջապէս դադարեցնել բոլոր այն արիւնհեղ ընդհարումները, որոնք այժմ տեղի են ունենում Ղաղախում, Նախիջևանում, Օրդու-